

LLM, Sem - I
08/10/2025

Time: 3 Hours

Total Marks: 100

A.T. K.T.

- N.B.: 1) Attempt any Four Questions. / कोणतेही चार प्रश्न विचारण्याचा प्रयत्न करा.
2) Cite Case Laws wherever necessary. / आवश्यक तेथे केस कायद्याचा हवाला द्या.
3) Each question carries 25 Marks. / प्रत्येक प्रश्नाला 25 गुण असतात.

1. Discuss the role of law in facilitating social transformation in India with the help of relevant judicial trends. / संबंधित न्यायिक ट्रेन्डच्या मदतीने भारतातील सामाजिक परिवर्तन सुलभ करण्यासाठी कायद्याच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
2. Critically examine the constitutional provisions with respect to secularism in India with the help of judicial trends. / न्यायिक कलांच्या मदतीने भारतातील धर्मनिरपेक्षतेच्या संदर्भात घटनात्मक तरतुदींचे गंभीरपणे परीक्षण करा.
3. Discuss in detail the constitutional provisions in India concerning the rights of minorities with the help of landmark cases. / ऐतिहासिक प्रकरणांच्या मदतीने अल्पसंख्याकांच्या हक्कांसंबंधी भारतातील घटनात्मक तरतुदींची तपशीलवार चर्चा करा.
4. Examine in detail the causes and effects of the Naxalite movement in India, supporting your answer with suitable illustrations and examples. / भारतातील नक्षलवादी चळवळीची कारणे आणि परिणामांचे तपशीलवार परीक्षण करा, तुमच्या उत्तराचे समर्थन योग्य उदाहरणांसह करा.
5. Critically evaluate the constitutional and statutory frameworks in India aimed at the empowerment of women, illustrating your answer with relevant case laws. / महिलांच्या सक्षमीकरणाच्या उद्देशाने भारतातील घटनात्मक आणि वैधानिक चौकटींचे गंभीरपणे मूल्यांकन करा, तुमचे उत्तर संबंधित केस कायद्यांसह स्पष्ट करा.
6. Critically examine the legislative frameworks in India aimed at the prevention and control of crimes against children, supporting your analysis with relevant case laws. / मुलांवरील गुन्ह्यांचे प्रतिबंध आणि नियंत्रण या उद्देशाने भारतातील कायदेविषयक चौकटींचे गंभीरपणे परीक्षण करा, संबंधित केस कायद्यांसह तुमच्या विश्लेषणास समर्थन द्या.
7. Write short notes on any TWO / कोणत्याही दोन वर नोट्स लिहा:
 - a. Alternative approaches to Law. / कायद्यासाठी पर्यायी दृष्टिकोन
 - b. Adoption of child and related problems in India. / भारतात मूल दत्तक घेणे आणि संबंधित समस्या.
 - c. Right to Education in India. / भारतात शिक्षणाचा अधिकार.
 - d. Agrarian reforms in India. / भारतातील कृषी सुधारणा.

96432

Page 1 of 1

Time: 3 Hours

N.B.: 1) Attempt any Four Questions. / कोणतेही चार प्रश्न विचारण्याचा प्रयत्न करा.

2) Cite Case Laws wherever necessary. / आवश्यक तेथे केस कायद्याचा हवाला द्या.

3) Each question carries 25 Marks. / प्रत्येक प्रश्नाला 25 गुण असतात.

1. Discuss the role of law in facilitating social transformation in India with the help of relevant judicial trends. / संबंधित न्यायिक ट्रेडच्या मदतीने भारतातील सामाजिक परिवर्तन सुलभ करण्यासाठी कायद्याच्या भूमिकेवर चर्चा करा.
2. Critically examine the constitutional provisions with respect to secularism in India with the help of judicial trends. / न्यायिक कलांच्या मदतीने भारतातील धर्मनिरपेक्षतेच्या संदर्भात घटनात्मक तरतुदींचे गंभीरपणे परीक्षण करा.
3. Discuss in detail the constitutional provisions in India concerning the rights of minorities with the help of landmark cases. / ऐतिहासिक प्रकरणांच्या मदतीने अल्पसंख्याकांच्या हक्कांसंबंधी भारतातील घटनात्मक तरतुदींची तपशीलवार चर्चा करा.
4. Examine in detail the causes and effects of the Naxalite movement in India, supporting your answer with suitable illustrations and examples. / भारतातील नक्षलवादी चळवळीची कारणे आणि परिणामांचे तपशीलवार परीक्षण करा, तुमच्या उत्तराचे समर्थन योग्य उदाहरणांसह करा.
5. Critically evaluate the constitutional and statutory frameworks in India aimed at the empowerment of women, illustrating your answer with relevant case laws. / महिलांच्या सक्षमीकरणाच्या उद्देशाने भारतातील घटनात्मक आणि वैधानिक चौकटींचे गंभीरपणे मूल्यांकन करा, तुमचे उत्तर संबंधित केस कायद्यांसह स्पष्ट करा.
6. Critically examine the legislative frameworks in India aimed at the prevention and control of crimes against children, supporting your analysis with relevant case laws. / मुलांवरील गुन्ह्यांचे प्रतिबंध आणि नियंत्रण या उद्देशाने भारतातील कायदेविषयक चौकटींचे गंभीरपणे परीक्षण करा, संबंधित केस कायद्यांसह तुमच्या विश्लेषणास समर्थन द्या.
7. Write short notes on any TWO / कोणत्याही दोन वर नोट्स लिहा:
 - a. Alternative approaches to Law. / कायद्यासाठी पर्यायी दृष्टिकोन
 - b. Adoption of child and related problems in India. / भारतात मूल दत्तक घेणे आणि संबंधित समस्या.
 - c. Right to Education in India. / भारतात शिक्षणाचा अधिकार.
 - d. Agrarian reforms in India. / भारतातील कृषी सुधारणा.

(3 Hours)

N.B.: 1) Attempt ANY FOUR questions. / कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

2) All questions carry equal marks. / सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

3) Cite relevant case laws wherever required. / आवश्यक असेल तिथे संबंधित केस कायदे उद्धृत करा.

- 1) Explain the impact of privatization on affirmative action policies under the right to equality, and analyse judicial interpretations in landmark cases in India. / समानतेच्या अधिकारांतर्गत सकारात्मक कृती धोरणांवर खाजगीकरणाचा परिणाम स्पष्ट करा आणि भारतातील महत्त्वाच्या प्रकरणांमध्ये न्यायालयीन व्याख्यांचे विश्लेषण करा.
- 2) Discuss judicial activism as against judicial restraint, and evaluate the role of Public Interest Litigation (PIL) in implementing constitutional mandates in India. / न्यायालयीन प्रतिबंधाविरुद्ध न्यायालयीन सक्रियता यावर चर्चा करा आणि भारतात संविधानिक आदेशांच्या अंमलबजावणीमध्ये जनहित याचिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- 3) Critically assess the commercialization of education and its impact on the right to education under the Indian Constitution, including the issue of brain drain due to foreign education markets, with decided cases in India. / शिक्षणाचे व्यावसायीकरण आणि भारतीय संविधानानुसार शिक्षणाच्या अधिकारावर त्याचा होणारा परिणाम, ज्यामध्ये भारतातील निर्णय घेतलेल्या प्रकरणांसह परदेशी शिक्षण बाजारपेठेमुळे ब्रेन ड्रेनचा मुद्दा समाविष्ट आहे, याचे सखोल मूल्यांकन करा.
- 4) Evaluate the status and powers of the Election Commission of India, and propose electoral reforms to address challenges like malpractices and coalition instability in India. / भारतीय निवडणूक आयोगाचा दर्जा आणि अधिकार याचे मूल्यांकन करा आणि भारतातील गैरप्रकार आणि युती अस्थिरता यासारख्या आव्हानांना तोंड देण्यासाठी निवडणूक सुधारणा प्रस्तापित करा.
- 5) Discuss the role judiciary in widening the definition of 'State' under the Indian Constitution in the era of liberalization, privatization and globalization. / उदारीकरण, खाजगीकरण आणि जागतिकीकरणाच्या काळात भारतीय संविधानानुसार 'राज्य' ची व्याख्या विस्तृत करण्यात न्यायव्यवस्थेच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- 6) "Secularism is a basic feature of the Constitution of India. The State treats equally all religions and religious denominations. Religion is a matter of faith and cannot be mixed with secular activities." In light of the above observation, examine the role of secularism in curbing religious fanaticism under the Indian Constitution. / "धर्मनिरपेक्षता हे भारतीय संविधानाचे एक मूलभूत वैशिष्ट्य आहे. राज्य सर्व धर्म आणि धार्मिक संप्रदायांना समानतेने वागवते. धर्म हा श्रद्धेचा विषय आहे आणि तो धर्मनिरपेक्ष क्रियाकलापांमध्ये समाविष्ट करता येत नाही." वरील निरीक्षणाच्या आधारे, भारतीय संविधानांतर्गत धार्मिक कट्टरता रोखण्यात धर्मनिरपेक्षतेची भूमिका स्पष्ट करा.
- 7) Write a Notes on (Any Two) / टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) -
 - a) Fundamental Rights vs Directive Principles of State Policy / मूलभूत हक्क विरुद्ध राज्य धोरणाची निदेशक तत्वे
 - b) Separation of Powers / सत्ता विभक्तीकरण
 - c) Freedom of Speech and Expression / भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य
 - d) Inter-state Dispute / आंतरराज्यीय वाद

(3 Hours)

N.B.: 1) Attempt ANY FOUR questions. / कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

2) All questions carry equal marks. / सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

3) Cite relevant case laws wherever required. / आवश्यक असेल तिथे संबंधित केस कायदे उद्धृत करा.

- 1) Explain the impact of privatization on affirmative action policies under the right to equality, and analyse judicial interpretations in landmark cases in India. / समानतेच्या अधिकारांतर्गत सकारात्मक कृती धोरणांवर खाजगीकरणाचा परिणाम स्पष्ट करा आणि भारतातील महत्त्वाच्या प्रकरणांमध्ये न्यायालयीन व्याख्यांचे विश्लेषण करा.
- 2) Discuss judicial activism as against judicial restraint, and evaluate the role of Public Interest Litigation (PIL) in implementing constitutional mandates in India. / न्यायालयीन प्रतिबंधाविरुद्ध न्यायालयीन सक्रियता यावर चर्चा करा आणि भारतात संविधानिक आदेशांच्या अंमलबजावणीमध्ये जनहित याचिकेची भूमिका स्पष्ट करा.
- 3) Critically assess the commercialization of education and its impact on the right to education under the Indian Constitution, including the issue of brain drain due to foreign education markets, with decided cases in India. / शिक्षणाचे व्यावसायीकरण आणि भारतीय संविधानानुसार शिक्षणाच्या अधिकारावर त्याचा होणारा परिणाम, ज्यामध्ये भारतातील निर्णय घेतलेल्या प्रकरणांसह परदेशी शिक्षण बाजारपेठेमुळे ब्रेन ड्रेनचा मुद्दा समाविष्ट आहे, याचे सखोल मूल्यांकन करा.
- 4) Evaluate the status and powers of the Election Commission of India, and propose electoral reforms to address challenges like malpractices and coalition instability in India. / भारतीय निवडणूक आयोगाचा दर्जा आणि अधिकार याचे मूल्यांकन करा आणि भारतातील गैरप्रकार आणि युती अस्थिरता यासारख्या आव्हानांना तोंड देण्यासाठी निवडणूक सुधारणा प्रस्तापित करा.
- 5) Discuss the role judiciary in widening the definition of 'State' under the Indian Constitution in the era of liberalization, privatization and globalization. / उदारीकरण, खाजगीकरण आणि जागतिकीकरणाच्या काळात भारतीय संविधानानुसार 'राज्य' ची व्याख्या विस्तृत करण्यात न्यायव्यवस्थेच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- 6) "Secularism is a basic feature of the Constitution of India. The State treats equally all religions and religious denominations. Religion is a matter of faith and cannot be mixed with secular activities." In light of the above observation, examine the role of secularism in curbing religious fanaticism under the Indian Constitution. / "धर्मनिरपेक्षता हे भारतीय संविधानाचे एक मूलभूत वैशिष्ट्य आहे. राज्य सर्व धर्म आणि धार्मिक संप्रदायांना समानतेने वागवते. धर्म हा श्रद्धेचा विषय आहे आणि तो धर्मनिरपेक्ष क्रियाकलापांमध्ये समाविष्ट करता येत नाही." वरील निरीक्षणाच्या आधारे, भारतीय संविधानांतर्गत धार्मिक कट्टरता रोखण्यात धर्मनिरपेक्षतेची भूमिका स्पष्ट करा.
- 7) Write a Notes on (Any Two) / टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) -
 - a) Fundamental Rights vs Directive Principles of State Policy / मूलभूत हक्क विरुद्ध राज्य धोरणाची निदेशक तत्वे
 - b) Separation of Powers / सत्ता विभक्तीकरण
 - c) Freedom of Speech and Expression / भाषण आणि अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य
 - d) Inter-state Dispute / आंतरराज्यीय वाद

(3 Hours)

- N.B.: 1) Attempt ANY FOUR questions. / कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
2) All questions carry equal marks. / सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3) Cite relevant case laws wherever required. / आवश्यक असेल तिथे संबंधित केस कायदे उद्धृत करा.

- 1) Define the term 'Agreement'. Analyse in detail the essential elements of valid agreement with suitable statutory provisions and case laws in India. / 'करार' या संज्ञेची व्याख्या करा. भारतातील योग्य वैधानिक तरतुदी आणि केस कायद्यांसह विधिग्राह्य कराराच्या आवश्यक घटकांचे तपशीलवार विश्लेषण करा.
- 2) Define the term 'Arbitral Award'. Examine in detail grounds for appeal against Arbitral Award with relevant cases in India. / 'लवाद निवाडा' या संज्ञेची व्याख्या करा. भारतातील संबंधित प्रकरणांसह लवाद निवाड्याविरुद्ध अपील करण्यासाठीच्या कारणांची तपशीलवार तपासणी करा.
- 3) Conceptually analyse the term 'Contingent Contract'. How does contingent contract differ from wagering agreement? / 'समिश्रित संविदे' या संज्ञेचे संकल्पनात्मक विश्लेषण करा. समिश्रित संविदे हा जुगार लावण्याच्या करारापेक्षा कसा वेगळा आहे?
- 4) Discuss the role, powers and functions of conciliator under the law of arbitration in India. / भारतातील मध्यस्थी कायद्यांतर्गत समेटकर्त्याची भूमिका, अधिकार आणि कार्ये यांची चर्चा करा.
- 5) Discuss the term 'Voidable Agreement'. Elaborate the categories of Voidable Agreement with relevant case laws. / 'शुण्यकरणीय करार' या संज्ञेची चर्चा करा. संबंधित केस कायद्यांसह शुण्यकरणीय कराराची विस्तृत चर्चा करा.
- 6) Define the term 'International Commercial Arbitration'. How foreign Arbitral Awards is enforced in India. / 'आंतरराष्ट्रीय व्यावसायिक लवाद' या संज्ञेची व्याख्या करा. भारतात परदेशी लवाद निवाडे कसे लागू केले जातात.
- 7) Write a Notes on (Any Two) / टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) -
 - a) Consent by undue influence / गैरवाजवी प्रभावाने संमती
 - b) Freedom of contract / संविदाचे स्वातंत्र्य
 - c) Statutory Arbitration / सांविधिक लवाद
 - d) Concept of Mediation / मध्यस्थीची संकल्पना

Duration: 3 Hours

Total Marks 100

N.B.: (1) Attempt any FOUR questions. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

(2) Each Question carries 25 Marks. प्रत्येक प्रश्नास पंचवीस गुण आहेत.

- 1) Explain in detail the various stages in the commission of a crime. How is liability determined at each stage under Indian criminal law? / गुन्हा घडण्याच्या विविध टप्प्यांची सविस्तर माहिती द्या. भारतीय गुन्हेगारी कायदानुसार प्रत्येक टप्प्यावर जबाबदारी कशी निश्चित केली जाते?
- 2) Critically evaluate the major theories of punishment. Which theory best serves the objectives of criminal justice in India today? Explain. / शिक्षेच्या प्रमुख सिद्धांतांचे टीकात्मक मूल्यांकन करा. आज भारतातील फौजदारी न्याय व्यवस्थेच्या उद्दिष्टांना कोणता सिद्धांत सर्वाधिक उपयुक्त ठरतो? स्पष्ट करा.
- 3) "The effective administration of criminal justice is the backbone of the rule of law." Analyze this statement with reference to institutional roles and systemic challenges. / "फौजदारी न्याय व्यवस्थेचे प्रभावी प्रशासन हा कायदशीर राज्यव्यवस्थेचा कणा आहे." संस्थात्मक भूमिका आणि प्रणालीतील आव्हानांच्या संदर्भात या विधानाचे विश्लेषण करा.
- 4) Evaluate the significance of 'private defense' as a general exception under Indian law. Discuss its limitations and the factors considered by courts in determining its applicability. / भारतीय कायदांतर्गत 'खाजगी संरक्षण' हा एक सामान्य अपवाद म्हणून महत्त्वाचा आहे याचे मूल्यांकन करा. त्याच्या मर्यादा आणि त्याची उपयुक्तता निश्चित करताना न्यायालयांनी विचारात घेतलेल्या घटकांची चर्चा करा.
- 5) Explain the concept of decriminalisation in the context of Indian criminal jurisprudence. How does it reflect the evolving nature of criminal law? / भारतीय फौजदारी न्यायशास्त्राच्या संदर्भात 'गुन्हेगारीकरणातून मुक्तता' (Decriminalisation) या संकल्पनेचे स्पष्टीकरण द्या. ही संकल्पना फौजदारी कायद्याच्या विकसित होत असलेल्या स्वरूपाचे प्रतिबिंब कशी दर्शवते?
- 6) Write a Notes: / टिपा लिहा:
 - a) International Criminal Court / आंतरराष्ट्रीय गुन्हेगारी न्यायालय
 - b) Right of Protection of the Accused / आरोपीच्या संरक्षणाचा अधिकार
- 7) Write a Notes: / टिपा लिहा:
 - a) Doctrine of Mens Rea and its Exceptions / मेन्स रिया आणि त्याचे अपवाद यांचा सिद्धांत
 - b) Principles of Criminal Jurisprudence / फौजदारी न्यायशास्त्राची तत्त्वे

Duration: 3 hours

U.M. sem I Repeater.

Marks: 100

Date - 15/10/25

1. Answer any 4 questions. कोणतेही चार प्रश्न सोडवा
2. All questions carry equal marks. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
3. Cite relevant case laws wherever required. जेथे आवश्यक असेल तेथे संबंधित न्याय निर्णयांचा उल्लेख करा.

- Q.1 Discuss the historical evolution of the World Trade Organization from General Agreement on Tariffs and Trade to present.
शुल्क आणि व्यापार यावरील सर्वसाधारण करार (GATT) पासून जागतिक व्यापार संघटना (WTO) पर्यंतचा ऐतिहासिक विकास सविस्तर सांगा.
- Q.2 What was the Bretton Woods Conference, and what key agreement emerged from it to shape the post-World War II global economy?
ब्रेटन वुड्स परिषद काय होती, आणि या परिषदेतील कोणता महत्त्वपूर्ण करार दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या जागतिक आर्थिक व्यवस्थेच्या स्थापनेस कारणीभूत ठरला?.
- Q.3 Analyze the impact of World Trade Organization rules on public health and environment.
सार्वजनिक आरोग्य व पर्यावरणावर जागतिक व्यापार संघटना (WTO) नियमांचा परिणाम विश्लेषित करा.
- Q.4 Explain in detail the export subsidies and their regulation under World Trade Organization
निर्यात अनुदान व त्यावरील जागतिक व्यापार संघटना (WTO) चे नियमन यावर सविस्तर माहिती लिहा.
- Q.5 State the importance of General Agreement on Tariffs and Trade and explain in detail the services covered under General Agreement on Tariffs and Trade.
शुल्क आणि व्यापार यावरील सर्वसाधारण करार (GATT) चे महत्त्व मांडावे आणि शुल्क आणि व्यापार यावरील सर्वसाधारण करार (GATT) अंतर्गत समाविष्ट सेवांबाबत सविस्तर स्पष्टीकरण द्यावे.
- Q.6 Discuss the changes that Trade-Related Aspects of Intellectual Property Right brought in Indian Intellectual Property Rights Laws in respect of "Patent", "Trademark" & "Geographical Indications".
बौद्धिक संपदा हक्कांचे व्यापाराशी संबंधित पैलू ने भारतीय बौद्धिक संपदा कायद्यात (IPR Laws) पेटंट, ट्रेडमार्क आणि भौगोलिक निर्देशांक याबाबत केलेल्या बदलांवर चर्चा करा.
- Q.7 Write note on any two. (कोणत्याही दोन टिपा लिहा.)
1. Professional Services.
व्यावसायिक सेवा.
 2. National Treatment
राष्ट्रीय वागणूक .
 3. Maritime Services.
सागरी सेवा.
 4. Custom Valuation
सीमा शुल्क मूल्यांकन.

96477

FYLLM
Sem - I
Date - 15/10/25

(3 Hours)

Marks:100

N.B: 1. Attempt any four questions

सूचना : कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

2. All questions carry equal marks

सर्व प्रश्न समान गुणांचे आहेत.

1) What are the Salient features of the Information Technology Act (IT Act)? Discuss Digital Signature & offences under this Act.

माहिती तंत्रज्ञान कायद्याची (IT Act) प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. तसेच डिजिटल स्वाक्षरी (Digital Signature) आणि या कायद्यांतर्गत होणाऱ्या गुन्ह्यांवर चर्चा करा.

2) Elaborate Public offences under Bharatiya Nyaya Sanhita (BNS).

भारतीय न्याय संहिता (BNS) अंतर्गत सार्वजनिक गुन्ह्यांचे विस्तृत वर्णन करा.

3) Critically examine the key provisions of the Unlawful Activities (Prevention) Act, 1967.

अनधिकृत क्रियाकलाप (प्रतिबंधक) अधिनियम, 1967 मधील प्रमुख तरतुदींचे सखोल परीक्षण करा.

4) What is organised crime under MCOCA, 1999? Explain Forfeiture and Attachment of property under MCOCA.

मकोका कायदा, 1999 (MCOCA) अंतर्गत संघटित गुन्हा म्हणजे काय? तसेच त्या कायदानुसार जप्ती आणि मालमत्ता संलग्नक आदेश यांचे स्पष्टीकरण द्या.

5) What are the objectives of the Juvenile Justice Act? Substantiate the answer with Judicial Contributions and the Preventive strategies adopted under the act.

बाल न्याय कायद्याची उद्दिष्टे काय आहेत? कायद्याच्या अंतर्गत स्वीकारलेल्या न्यायिक योगदान आणि प्रतिबंधात्मक धोरणांसह उत्तराची पुष्टी करा.

6) Explain election offences under BNS with special reference to elections: Impersonation and Bribery.

भारतीय न्याय संहिता (BNS) अंतर्गत निवडणुकीच्या विशेष संदर्भात निवडणूक गुन्ह्यांचे स्पष्टीकरण द्या: तोतयागिरी आणि लाचखोरी.

7) Write Short Notes (Any Two) संक्षिप्त नोंदी लिहा (कोणतेही दोन)

a) Controller under IT Act.

माहिती तंत्रज्ञान कायदानुसार नियंत्रक.

b) Different types of homes under Juvenile Justice Act.

बाल न्याय अधिनियमांतर्गत विविध प्रकारची घरे.

c) "Beggar" under Juvenile Justice Act.

बाल न्याय कायद्यांतर्गत "भिकारी"

93064

Page 1 of 1

